

ACC. N:R M. 16289: 1-21.

Landskap: Småland Upptecknare: Karl Nilsson, Kalmsvik
Härad: Kinnared Berättare: " " "
Socken: Kalmsvik Berättarens yrke: lantbrukare
Uppteckningsår: 1965 Född år 1897 i Kalmsvik

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

*Brödling. s. 1-21.
(foto sid. 21.)*

LUF 127

Skriv endast på denna sida.

Biidlarnas antal har minskat så att på 1800 talets senare del fanns det bikupor vid de flesta hemmen inom alla samhåls klasser.

Inom Stalovvik var flera större biidlare en som kallades Elfström hade ett 20 tal kupor till yrket var han smed.

En småbrukare Johan Gustavson Källeberg 20-25 samhållen, En målare Valentin Carlsson ett 20 tal vid bondgårdar och Torp fanns även bi samhållen det kunde vara från ett ett par till 10 talet samhållen.

Det mer uppråkade var de som stodo under vintern. På sommaren var samhållenar antalet betydligt större.

Den störste biidlaren fanns i angrånsande socken Davidi Holaryd Tåvelsäs som var lantbrukare och ågade en liten gård och ett 30 tal

13/9-65

vinter stående samhället. Hans huvudsakliga inkomst var från biödlingen och fisket så fanns det på många gårdar och hem mindre antal kuper från 2-10 vinter stående.

Räkna då med att en vinter stående svärmar tre gånger under sommaren blir det på hösten tre gånger så många kuper som man hade under vintern.

Fågra av de vinter stående daga under vintern så man får ej räkna alla som överlevande. Så fanns det de som hade bin och utlämnade dem till Låta.

Låta bin voro de som ägdes av en annan men voro på ett främmande ställe på hösten kom ägaren och beställade dem. Moder kuper var hans egendom men svärmarna ägde båda gemensamt konungen byter hälften till den som ägde

moder kupan och den andra hälften till den som haft den under sommaren, Svärmar na kunde även bytas på annat sätt så att ägaren tog en svärm och den andre en.

Den som ägde bina var en kunnig biödlare och kunde av honom påräkna hjälp när så behöfdes och den som hade bina fick på samma gång lära sig biödling att ha låta bin ha helt upphört.

Någon biödling i så stor skala att den varit huvudinkomst för ägaren har nog ej förekommit. Urholkade trädstammar har ibland använts som bostad för bin i många fall var det så att en svärm under sommaren tagit ett iholigt träd i besittning detta träd faldes och hemsforslades med bina och staldes i hagar och kallades för bistock de kunde bestå av bok, ek, gran

Tall och lind vars kärna var bortretnad eller
av hackspetter borthuggen Storleken kunde
variera från en och en halv meters längd
till kortare. Det fanns de som stodo i bjärden
och de som lågo på bänken i en bistock fanns
peats endare för ett samhälle flyghäkt var
på sidan en spricka i stammen eller ett
kviset hol på somliga hade hackspetter gjort
flyghålet något fluster bräder saknades i de
flesta fall på bistocken. När skattningens
skulle ske rökades bina ihjäl med sbavel
vilket var smått på linne lappar eller rem-
sar Stocken var oskyddad mot våder och vind.
Bistockar av bräder har jag ej hört någon
använda. Den sista bistock som jag sett
användas var 1915 då en av sågad ihjäl
tall användes som bistad. Halmkupan
har förekommit så länge någon minnes.

och förekommer ännu. Däremot saknas
ligande helmkypor och det enda namn jag
hört har varit Halmkypor. De tillverkades
ibland av bidadren själv. Det var också
de som tillverkade och sålde särskilt
sådana hantverkare som sysslade med
spånslöjd kälafat ystkorvar såll och dila.
De tillverkades av råghalm slagtråskad och bundes
med granrötter halmen drogs genom en ring
av järn så att varje varv halm blev lika tjock.
De äldsta var toppiga slutade som en trätt
eller strut de voro omkring 40-45 cm höga och
40 cm i diameter i botten inne i kypan använ-
des kors av stickor eller pinnar. När kypan
var fullbyggd användes en krans under
vilket fördröjde svärmning och gjorde kypan
rymligare flykålet var nederst intill
båtnen. Båtnen var rund lik som kypan

och fram vid flygghålet var båten förlängd
så att den mittersta brådan i båten
gick fram ca 15 cm och bildade flusterbråda
Det trä som användes till båten var utar
gran. Halmkupan tätades med lera blandade
med korn angrä som man lagade till som
vanligt merbruk somliga blandade
kogödsel i för att det skulle bli segare och
hålla vid bättre Kupan rappades utan på mer
till båten liksom vid kupans botten klenes
samma material så att det blev tät runt
omkring utom vid flygghålet
Båna och kupan skyddades sedan med en
granbark vilken var briden som en
street och sattes över. Eller också med
råghalm vilken var kopbunden i toppen
hängdes med roten nedåt och toppen upp
så delades halmen omkring kupan och sedan

några järar eller tunband lades om halmen för att hålla den på plats. Halmkuporna började att allmindre användas. På 1900 talet då ramkupor allmer började att komma till bruk hos de större bödlarna.

Men hos de mindre användes halmkupan ett gott stycke in på 1900 och än idag kan man få se halmkupor på en och annan plats tillsammans med ramkupor. Som fångst-kupa användes den ännu.

I början på 1900 talet började kupor av trä att komma till användning den hade ramar och idessa ramar insattes vaxkakor vaxkakorna prässades i hemmen med hjälp av gjutformar. Dessa gjutformar kunde vara av både metall och Cement 1905 såldes gjutformar för 10 kronor för en präsyta storlek 22 x 35 cm Med präsyta storlek 27 x 36

12 Kronor Från Björnkults bigård Nybro
Förfarings sätt. Med en mjuk booste överpenslas
pråden med söt mjölk i vilket litet konung
är inblandat, så hålles smält vax på formen
och den andra guthalvan lägges över varefter
formen ner doppas i kallvatten. Det blev 14-15
kakor på ett kilo smält vax detta insattes
sedan i ramarna och lades fast vid stäl-
trådar i ramen kupan blev i detta fallet
lättare att skatta ramarna kunde tagas bort
utan att bina behöfde dödas.

Somliga av dessa ramkuper voro tillverkade
i hemmet somliga bestälde dem av ortens
snickare och benåmdes ramkuper.

Den förste som skaffade sig ramkuper var
en målare han skaffade sig ramkuper omkring
1905 han var även den förste som trammade
bin och överflyttade dem från den fulla kupan

Till en Tom halmkupa Trämmningen gäller
halmkuper. Kuperna voro placerade på Södra
sidan om husen med plastret mot söder
och hålret skyddade för blårten från öster
Det ställe där kuperna voro kallades för
bigården kuperna flyttades ej utas vid skatt-
ning var det lösa kreatur som kunde komma
intill kuperna inhägnades de med åsar
så att djuren ej slog omkring dem.

Kuperna voro placerade på långa bänkar
och för att skydda dem från myror stodo
stodo bänkens fötter på många bänkar
i något kärl fyllt med vatten.

Mot ratter satte man på bleckplåt på bän-
kens fötter så att det blev en krage som
rattarna ej kunde komma över.

Bina sköttes av husbonden och några
förändringar har ej skett. Mot bina

Mot bina skyddade man sig med his löjja
och råk somliga gned händerna med någon
kryddväxt som mynna abrodd lavendel.

Innan någon svärm togs in skulle kupan
vara väl rengjord somliga rökade dem med
saxvel varefter de fick ligga upp och nersända
så att solens strålar fingo inverka på
dem somliga bara solade dem. Somliga
rökade dem i en vis lag för att de skulle
luktas sött och gott.

Innan en svärm intogs i en ny kupa skulle
den gnidas ordentligt med ~~Karyakta~~ Ägggräs
Karyakta, Ägggräs saknades ägggräs gnids den
med blad från fläder svärmen tog lättare
an bostaden om kupan var behandlad med
nånda. Bina fodrades om så behövdes
i början av 1900 gav man dem konungs-
blandad sockerlag, numera enbart socker-

mjölkört

lag vatten hämtade hina själva där de
andra djuren drucko träbaljar och spannar
vid brunnen vid torr väder lek såg man
efter så att vatten ej saknades för dem
om ett samhälle förlorade viren sade man
att det var viselöst blev det en svärm
försökte man förena det viselösa samhället
med svärmen. De längsta kupaorna rökades
på hösten då de voro yngelfria och de kupor
som ansågos hava så mycket honnung att de
klarade vintern fingo bara kvar mindre
svärmar rökades och den honnung som
fanns tags tillvara för små samhällen klarade
ej vintern. Innan biödlare föreningarna
komma till fick man ej tag på några
nya vingar. Men det kunde komma någon
svärm från något annat håll och då ansågs
det att hina kunde bliva förnyade, Mer än

2-3 år hade man ej några samhällen.

Innan bina togs in med kuporna med Haryrta Ålgårar eller kyleblad samt smordes något med honnunge. Det enda man kunde skydda sig mot rovbier var att minska fluster hållet och hålla samhällena starka. Några åtgärder vid binas sjukdom har ej förekommit förän på senare år det enda var att råka ihjäl dem och försöka att få nya bin samt nya kupor. Samhället kallades bisamhälle. Binns namn var Drötning (bise) Drötningarna vilka ansågos som vattubien samt Arbetsbina. Drötningen arbete ansågs att hon ordnade allt inom kupan.

Binns arbete med att samla honnunge och pollen kallades för Drag. Binns bygge kallades Skall och Kekar. Binns arbete bäst vid varmt och långt väder och gott drag riktigt med blommor

Man kunde vänta första svärmen i sista
hälften av Maj och om den sådes att en svärm
i maj är lika mycket vård som ett kår hö
Tecken till svärmning om bina klasar sig
vid flåstrut om Drönare visar sig utanför
flåstrut. När andra svärmen skulle komma
kallade visarna i kupan kvällarna före svärmning
Med att den ene visaren som ville ut sade Urrr
Urr. Den som skulle bli kvar sad Koa. Koa Koa
Tredje dagen efter andra svärmen kom tredje
svärmen. Svärmen satte sig i de flåstrut
i kupans närhet var det så att den ej satte
sig fördes ovären så att den skulle sätta sig
om man slog på bänkar avlösade skott kastade
upp jord på dem och batten men ville de ej
sätta sig hjälpte detta ej mycket. Hade svärmen
satte sig på en mindre gren höll man kupan
under upp och ner vänd och skakade in dem

i kupan eller också skar man av grenen och
lade grenen med bina på marken satte kupan
över och bina fingo självmant gå upp i kupan
Samliga ätte indem med en större sked eller
skopa. Den kupa i vilken bina voro intagna
fingo de stanna överflytta dem till en annan
kupa gjorde man ej förän trumningen börja-
de och svavelrökningen upphörde. Skettningen
började i slutet av augusti och september
De tyngste kuporna togas en gröp grävdes i något
trädgårds land i detta lades linne rembor som
voru doppade i smält svavel remborna ländes
och kupan placerades över därefter tälades
väl med jord omkring kupan så att röken
ej kunde komma ut ej håller bin där fick
kupan stå tills att bina blivit bedövade
och något sohl från bina ej hördes. Där efter
skakades bina ut och konnungen tillvara-

lags. Numera dödas ej bina utes men leummar
över dem till en tom kupa man vänder den
kupa helt upp och sätter en tom kupa över
och med uppreade slag mot den fulla kupans
sidos får man bina att gå upp i den tomma
gäller halmkuper är det ramkuper tager man
bort de fulla ramarna och ger dem rammar
med vaxkaker samt fodrar dem med socker-
lag för längre tillbaka sådär att det skulle vara
bra att man tillsammans med socker eller
honnings lag blandade i ett par droppar
ättika per kilo lag. Fodringen samma både
för halm och ramkuper. Honningen värms
des men ej så varm att vaxet smälte
därefter silades honningen genom en
entänns handuk (tun handuk?) handuken
hängdes upp framför spisen och för att få
honningen att lättare rinna tog man två

pinnsar och drog dem neråt en var sida
om handduken. Samliga kramade sönder
vax och konnung med händerna så att det
blev små ballar av vaxet när konningen var
bort kryslad. Kallades krysta konnung som-
liga gjorde konnungs dricka av det som blev
över i handduken och efter kryslningen genom
att man slog vatten över och sedan silade det
i en del fall finga hina taga vad som var
 kvar efter silningen.

Kumera slungas konningen eller också får den
spjälvarinna först genom en grov sil och sedan
genom en finare. Den första slungan kom
någon omkring 1920 och ägdes av en mälare och
han kallade den konnungs slunga. Konningen
användes som sättningsmedel till kappit
på bröd istället för smör till konnungs-
dricka vid förkyllning uppkakt i mjölk

Mot bölder konnung och kornmjöl blandat
till en deg att läggas på bölden. Skall vara
omnämnt i bibeln detta senare men kan ej
säga var. En stor del av konnungen såldes
till apoteket Lejonet i Växiö. Numera anses
ej konnungen som något läkemedel utan
som ett njutningsmedel frånsett förkyllning.
Konningen förberedes i sten Kårl Celsekrukor
av konningen har varit 10-15 kilo pr kalmkupa
Raskupor något högre. Konningspriset var
senare pris som småre för i tiden och vax
och ull. Likaså sades det att i år är det ett dåligt
får och här var det förvalt trivdes varken får
eller bi. Vaxet avfaller sedan konningen
rannit från åter stod vaxet det lades i en
glas bärk ner sänktes i kokande vatten och
fick koka en stund under tryck sedan när
vatnet svalnade flöt vaxet upp till ytan vaxet

blev lite efter halskupor efter tre halskupor
blev det ej mer än knapt ett halft kilo och priset
var högre än för honsungen nästan det dubbla
vaxet användes till att baka träd ympbox störst
användning hade vaxet till ljus vaxet blandades
med talg och stöp tes till ljus. Likaså vaxades
ett snöre vilket doppades i smält vax till att det
 fick tjockleken av en blyerts pennas tjocklek
knappast så tjockt.

Lindades på en rulle och insattes i en ställning
för vax ljus i denna var en klämma så att man
fick draga upp allt efter som det brann lågen kom
ej längre än till klämman. Det var inte ofta
man sålde vax var det så kom det någon
uppköpar som köpte det lumsamlaren som
seden i sin tur sålde det till något vaxblekeri
Här bildades en biödlare förening omkring 1925
den varade några år sedan har här ej varit någon

En och annan har köpt en hibak om biödlings
eller har biödlaren huvudsakligen varit
självlärd. vilket som påverkat kapor och redskap
har varit kataloger som utsändes till biödlarna.
När bina svärmade var de minst sticklystna.
Läremål vid skattning stack bina gärna om
bin var sticklystna märktes det på deras
ljud då de flögo omkring var det så att ett stukitt
händer det på lukten och de andra hände det och
bleva ännu sticklystnare.

Dålig lukt älskar ej bin och sticker gärna om
den som behandlar dem är svettig eller har
svettiga kläder. Att lugna dem är att man
arbetar sakta utom att får mycket störa dem
lägga ramar och kakor så stilla att det knappast
märks. Botemedel mot bitligt lägga på kall
fuktig jord. Smörja på honning lägga på
något kallt föremål jäms som en kniv att

lägga på så att det kyldes. Numera användes
salubrin. Bistlick ansågs ej som något farligt
somliga ansågo att det botade för värk särskilt
reumatism. Vissa personer uppskattades av
hina så att somliga hade tur med dem passade
dem bättre än andra och kallades för bigubbar
eller bikungar. Dessa benämningar kan man
få höra än i dag. Bin som kommer till en från
främmande håll likaså bin som man hittar
ansågos som mycket turliga. Likaså med bin
som hade mer än en ägare så kallade Lätabin
Bin som köptes skulle köpas norr om den plats
där de skulle bli bofasta och aldrig flyta bin
åt norr utan åt söder för att de skulle trivas
Det påstods att vid ägarens död gingo även hina
bort och det stämmer nog de gingo ej sin
skätsel och vård som de fått då ägaren levde
Jag sänder ett kort med en gemaldags bikupa

vars yter skydd består av råghalm som är delad
så att den täcker själva kupan i toppen är trå för
att hindra vatten att tränga ner uppifrån
Slutet av 1800 talet och början på 1900 stod på
många bilar i smålandessa bi bestäder.
Negativet finns och så om så önskas

